

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८१,
कलियुगाब्दः ५१२५ वसन्त-ऋतुः
सूर्यः उत्तरायणः फाल्गुणः शुक्ल पूर्णिमा
तिथिः चैत्र १ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-4 ■ अङ्क-134

1

मार्च 14, 2025

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

2 आर्थिकसर्वेक्षणम्: हिमाचले
प्रतिव्यक्ति-आयस्य वृद्धिः
२२,४३० रूप्यकाणां वृद्धिः

3 हिमाचलप्रदेशस्य लघ्वीकाश्यां
मण्ड्यां होलीमहोत्सवः
उत्सवभावेन समाचरितः

4 सामाजिकसौहार्दस्योत्सवः -
होलिकोत्सवः

होलीवर्णोत्सवः - देशस्य विविधस्थलेषु वर्णानामुत्सवस्य उत्साहः, सामञ्जस्यस्य उत्साहस्य च उत्सवः होली-योगी

हिमसंस्कृतवार्ता: अशेषे हि देशे
अद्य वर्णानामुत्सवः होलिकापर्व
इत्यतीव-हर्षोल्लासेन आचरिष्यते।
इदं पर्वं केवलं वर्णेषु मिष्टान्नेष्वेव
नैव विरमते अपितु देशस्य
विविधराज्येषु विभिन्ननामभिः,
विलक्षण-परम्पराभिश्च अस्याचरणं
विधीयते। अस्मिन् पर्वणि
क्वचिज्जनाः दण्डप्रहारेण
अस्याचरणं कुर्वन्ति क्वचित् जनाः
लोकगीत-गायनपूर्वकं एतं पर्वं
आमन्यन्ते। उत्तरप्रदेशस्य
नन्दग्रामात् जनाः भगवतः
श्रीकृष्णस्य गोपालकानां वेशं
धृत्वा होलिकाचरणाय बरसानाग्रामं
प्रति गच्छन्ति। उत्तरप्रदेशस्य
ब्रजक्षेत्रे वाराणसीक्षेत्रे च
होलिकोत्सवः समारम्भः। मुख्यमन्त्री

योगी-आदित्यनाथः गोरखपुरक्षेत्रे
होलिकादहन-शोभायात्रायां भागं
ग्रहीतवान्। राष्ट्रिय-राजधान्यां
जनाः उत्सवमालक्ष्य उल्लासयुताः,
उत्साहभरिताश्च सन्ति। नगरेषु जनाः
अस्योत्सवस्य अभूतपूर्वचरणाय
वस्तु-क्रयार्थं आपणेषु एकत्रिताः
सन्ति। मुख्यमन्त्री सहस्रवर्षेभ्यः
सनातनपरम्परायाः अनुसरणं कृत्वा
जनेभ्यः सद्भावेन होली-उत्सवम्
आचरितुं आह्वानं कृतवान्। सः
अवदत् यत् सामञ्जस्येन उत्सवस्य
उत्साहः वर्धते। मुख्यमन्त्री जनान्
अपि आग्रहं कृतवान् यत् ते
सहमतिम् विना कस्यचित् उपरि वर्णं
न प्रयोजयन्तु। गत् दिने संसदभवने
अपि सर्वैः सांसदैः होलिकोत्सवः
मानितः।

सुभाषितम्

निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्तु,
लक्ष्मीः स्थिरा भवतु गच्छतु वा यथेष्टम्।
अथैव वा मरणमस्तु युगान्तरे वा,
न्यायात्पथः प्रविचलन्ति पदं न धीराः॥

नीतिवान् लोग यदि उनकी निंदा करें या
प्रशंसा (स्तवन), लक्ष्मी उनके पास स्थिर रहे
या यथेष्ट चली जाए, उनकी मृत्यु आज हो
जाए या समय के बाद इनमें से कोई भी
परिस्थिति क्यों न हो परंतु धैर्यवान् व्यक्ति
न्यायपथ को कभी नहीं छोड़ते हैं।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता:
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः - १७७१११

डॉ.मनसुखमाण्डविया- भारतं
विकसितराष्ट्ररूपेण निर्मातुं
युवकानां सशक्तिकरणाय
प्रतिबद्धमस्ति केन्द्रप्रशासनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:। केन्द्रीय-
युवप्रकरण-खेलमन्त्री डॉ. मनसुख-
माण्डविया उक्तवान् यत् केन्द्रप्रशासनं
सप्तचत्वारिंशदधिक-द्विसहस्रतमं वर्षं
यावत् भारतं विकसित राष्ट्ररूपेण
निर्मातुं सङ्कल्पानुरूपं रणनीतिक-
नीतीनां उपक्रमाणान् माध्यमेन
युवकानां सशक्तिकरणाय
प्रतिबद्धमस्ति। गतसायङ्काले कश्मीर-
विश्वविद्यालये विकसित-भारत-
युवसङ्कल्पोपक्रमान्तर्गतम् एकस्मिन्
कार्यक्रमे डॉ. मण्डविया भारतस्य
भविष्यं निर्मातुं युवकानां महत्वपूर्ण-
भूमिकायै बलं प्रदत्तवान्। असौ
प्रोक्तवान् यत् युवच्छात्राणां शक्तिः,
महत्वाकाङ्क्षा, नवाचारः च भारतस्य
विकासयात्राम् अग्रे वद्विष्यन्ति। डॉ.
मण्डविया अवदत् यत् विकसित-
भारतस्य स्वप्नः देशस्य युवकानां
दृढसङ्कल्पेन प्रतिभया च सम्पूरयिष्यते।

भारतीयान्तरिक्षानुसन्धान- सङ्घटनेन स्पेडैक्स

इत्यभियानान्तर्गतं द्वयोः
उपग्रहयोः पृथक्करण-प्रक्रिया
निर्विघ्नतया सम्पादिता

हिमसंस्कृतवार्ता:। स्पेडैक्स
इत्यभियानान्तर्गतं द्वयोः
भारतीयान्तरिक्षानुसन्धानसङ्घटनेन
उपग्रहयोः पृथक्करण-प्रक्रिया
निर्विघ्नतया सम्पादिता। अनेनैव
भारतेन अन्तरिक्षान्वेषण-यात्रायां
कश्चन महत्त्वपूर्णः पदक्षेपः
समासादितः। अवसरेऽस्मिन्
केन्द्रीयविज्ञान-प्रौद्योगिकीमन्त्री डॉ.
जितेन्द्रसिंहः अस्याभियानस्य
सफलप्रदर्शनार्थं सर्वानपि
शुभकामनाभिः अभ्यनन्दत्।
सामाजिकान्तर्जालिक-माध्यमेन
मन्त्रिणा प्रख्यापितं यत्
भारतीयान्तरिक्ष-स्थानकमिदं
चन्द्रयानचतुर्थं समेत्य भाव्यभियानानां
सफल-सञ्चालनार्थं मार्गं
प्रशस्तीकरिष्यति।

केन्द्रीययुषमन्त्री प्रतापराव जाधवः नवदिल्ल्याम् अस्य वर्षस्य योगमहोत्सवस्य उद्घाटनं कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:। जूनमासस्य एकविंशति-
दिनाङ्के समायोजयिष्यमानाय अन्ताराष्ट्रिय-
योगदिवसाय इदानीं केवलं शतदिवसाः एव
अवशिष्टाः। अस्य सज्जतायै केन्द्रीययुष-
मन्त्री प्रतापराव जाधवः अद्य नवदिल्ल्याम्
अस्य वर्षस्य योगमहोत्सवस्य उद्घाटनं
कृतवान्। अस्मिन् अवसरे असौ उक्तवान्
यत् आगामि-शतदिवसावधौ देशस्य
विभिन्नभागेषु दशमहत्त्वपूर्ण कार्यक्रमः
आयोजयिष्यन्ते। दश-कार्यक्रमाणां
माध्यमेन विभिन्न स्थलेषु योगस्य कार्यक्रमः
भविष्यति। तत्रत्याः जनाः तस्मिन् कार्यक्रमे
सम्मिलिताः भविष्यन्ति। योगः एकदिवसाय
न अपितु प्रतिदिनाय भवेत्।

श्रीजाधवेन उक्तं यत् एतेषां
कार्यक्रमाणामन्तर्गतं दश-सहभागि देशैः
सह योगदान-प्रदान-कार्यक्रमस्य 'योग-
सङ्ग्रह' इत्येतस्य आयोजनं भविष्यति।
असौ संसूचितवान् अयं 'योग-सङ्ग्रह'
कार्यक्रमः देशस्य दशसहस्र-स्थलेषु
आयोजयिष्यते।

WAVES इति विश्व-श्रव्य दृश्य-मनोरञ्जन-शिखर सम्मेलनात् प्राक् नवदिल्ल्यां वैश्विक-समुदायेन सह सम्पर्कं कृतवन्तौ केन्द्रीयमन्त्रिणौ

हिमसंस्कृतवार्ता:। विदेशमन्त्री डॉ. एस.
जयशङ्करः सूचनाप्रसारणमन्त्री अश्विनी
वैष्णवः च अस्य वर्षस्य WAVES इति
विश्व-श्रव्य दृश्य-मनोरञ्जन-शिखर
सम्मेलनात् प्राक् नवदिल्ल्यां वैश्विक-
समुदायेन सह सम्पर्कं कृतवन्तौ। अस्य
आयोजनस्य माध्यमेन, प्रशासनस्य

उद्देश्यः शीघ्रतया वर्धमानेभ्यः
प्रसारमाध्यमेभ्यः मनोरञ्जनक्षेत्रेभ्यः च
एकीकृत वैश्विक मञ्चरूपेण WAVES
इत्येतस्य परिवर्तनकारि-क्षमतायाः
समेधनम् इत्यस्ति। कार्यक्रममावधौ
शताधिकराजदूताः उच्चायुक्ताः च
प्रसारमाध्यमेषु मनोरञ्जनक्षेत्रेषु च
सहक्रियात्मक दृष्ट्यबसराणां रूपरेखां
सज्जीकरिष्यन्ति। WAVES इति
शिखरसम्मेलनस्य प्रथमं संस्करणं मई-
मासस्य प्रथम-दिनाङ्कतः चतुर्थदिनाङ्क
यावत् मुम्बय्याम् आयोजयिष्यते।

आर्थिकसर्वेक्षणम्: हिमाचले प्रतिव्यक्ति-आयस्य वृद्धिः २२,४३० रुप्यकाणां वृद्धिः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

मुख्यमन्त्रिणः अनुपस्थितौ उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री गुरुवासरे हिमाचलप्रदेशविधानसभायां आर्थिकसर्वेक्षणं २०२४-२५ प्रस्तुतवान्। एतत् प्रतिवेदनं राज्यसर्वकारस्य आर्थिक- सांख्यिकीय- विभागेन निर्मितम्। अग्रिम-अनुमानानाम् अनुसारं हिमाचलप्रदेशस्य सकल- राज्य- घरेलु- उत्पादः (GSDP) वित्तीयवर्षस्य २०२४-२५ कृते वर्तमानमूल्येषु ₹२,३२,१८५ कोटिरूप्यकाणां अनुमानितम् अस्ति, यदा तु वित्तीयवर्षे २०२३-२४ मध्ये ₹२,१०,६६२ कोटिरूप्यकाणि इति अनुमानितम् अस्ति। एतेन वित्तवर्षे २०२४-२५ यावत् १०.२ प्रतिशतं प्रभावशालिनी वृद्धिदरः प्रक्षेप्यते।

प्रतिव्यक्ति- आयं ९.६ प्रतिशतं वर्धितम्

वित्तवर्षे २०२४-२५ कृते वर्तमानमूल्येषु प्रतिव्यक्तिं आयं ₹ २,५७,२१२ इति अनुमानितम् अस्ति यत् वित्तवर्षे २०२३-२४ मध्ये ₹ २,३४,७८२ इति अनुमानितम् अस्ति, यत्र ९.६ प्रतिशतं वृद्धिः दृश्यते एवं प्रकारेण राज्ये प्रतिव्यक्तिआयः २२,४३० रुप्यकाणां वृद्धिः अभवत्। प्रतिवेदनानुसारं राज्यस्य प्रतिव्यक्ति-आयः २०११-१२ तमे वर्षे ८७,७२१ रुप्यकाणां स्थाने २०२४-२५ तमे वर्षे २,५७,२१२ रुप्यकाणां यावत् वर्धमानः इति अनुमानितम् अस्ति, येन २०११-१२ तमस्य वर्षस्य अपेक्षया ८.६ प्रतिशतं चक्रवृद्धिवांछितवृद्धिः दृश्यते।

वास्तविक जीएसडीपी १,४६,५५३ कोटिरूप्यकाणाम् अनुमानितम्

२०२४-२५ वर्षस्य नित्यं (२०११-१२) मूल्येषु वास्तविकजीएसडीपी २०२३-२४ वित्तीयवर्षे १,३७,३२० कोटिरूप्यकाणां तुलनायां १,४६,५५३ कोटिरूप्यकाणां अनुमानं भवति। २०२३-२४ तमे वर्षे ६.६ प्रतिशतं यावत् २०२४-२५ वर्षस्य ६.७ प्रतिशतं वृद्धिदरं दर्शयति वित्तवर्षे २०२४-२५ कृते जीएसवीए इत्यस्य आधारेण वर्तमानमूल्येषु राज्यस्य जीएसवीए इत्यस्य ४५.३ प्रतिशतं तृतीयकक्षेत्रस्य भवति, तदनन्तरं द्वितीयकक्षेत्रस्य ३९.५ प्रतिशतं, प्राथमिकक्षेत्रस्य १५.२ प्रतिशतं च भवति वित्तवर्षे २०२४-२५ यावत् प्राथमिकक्षेत्रात् जीएसवीए १६,६२५ कोटिरूप्यकाणां अनुमानितम् अस्ति यत् वित्तवर्षे २०२३-२४ मध्ये ३.२% वृद्धिदरेण नित्यमूल्येन १६,११६ कोटिरूप्यकाणि इति अनुमानितम् अस्ति।

माध्यमिकक्षेत्रस्य जीएसबीए ८.१ प्रतिशतं वृद्धिः भविष्यति इति अपेक्षा

द्वितीयकक्षेत्रस्य जीएसबीए वित्तवर्षे २०२४-२५ यावत् नित्यं (२०११-१२) मूल्येषु ६५,१३४ कोटिरूप्यकाणां अनुमानं भवति यदा वित्तवर्षे २०२३-२४ कृते ६०,२३८ कोटिरूप्यकाणि भवति, यत्र पूर्ववर्षस्य अपेक्षया ८.१ प्रतिशतं वृद्धिदरः पञ्जीकृतः सेवाक्षेत्रस्य जीएसवीए नित्यं (२०११-१२) मूल्येषु २०२४-२५ वित्तवर्षे ५६,६५४ कोटिरूप्यकाणि इति अनुमानितम् अस्ति यत् वित्तवर्षे २०२३-२४ मध्ये ५३,४८१ कोटिरूप्यकाणि आसीत्, यत् पूर्ववर्षस्य अपेक्षया ५.९ प्रतिशतं वृद्धिदरं दर्शयति।

कृषिः तथा सम्बद्धक्षेत्राणि

राज्यस्य अर्थव्यवस्थायां प्राथमिकक्षेत्रस्य योगदानं वर्षेषु निरन्तरं वर्धितम् अस्ति। जीएसवीए-इत्यस्य वर्तमानमूल्येषु कृषि-सम्बद्धक्षेत्रस्य योगदानं २०२०-२१ तमे वर्षे २०,८३८ कोटिरूप्यकाणां मध्ये ५३ प्रतिशतं वर्धितम् अस्ति, यत् २०२४-२५ तमस्य वर्षस्य अग्रिम-अनुमानस्य अनुसारं ३१,८७९ कोटिरूप्यकाणि अभवत् २०२०-२१ तः २०२४-२५ पर्यन्तं प्रचलितमूल्येषु सस्यानां जीएसवीए- मध्ये महत्त्वपूर्णः परिष्कारः अभवत्

(२०२०-२१ तमे वर्षे ₹ १२,३४१ कोटिभ्यः २०२४-२५ तमे वर्षे ₹ २१,९१२ कोटिरूप्यकाणि यावत्) अस्मिन् एव काले जीएसवीए-इत्यत्र सस्यक्षेत्रस्य योगदानं ७८ प्रतिशतं वर्धितम् अस्ति। अग्रिम-अनुमानानाम् अनुसारं कृषि-सम्बद्धक्षेत्रस्य जीएसवीए-वित्तवर्षे २०२४-२५ मध्ये नित्यमूल्येषु ३.०७ प्रतिशतं वृद्धिः भविष्यति, यदा वित्तवर्षे २०२३-२४ मध्ये पञ्जीकृता २.६३ प्रतिशतं वृद्धिदरः अस्ति पशुधन- उपक्षेत्रस्य जीएसवीए इत्यस्य १.३६ प्रतिशतं योगदानं भवति। कृषि तथा सम्बद्धक्षेत्राणां जीएसवीए इत्यस्य ९.२४ प्रतिशतं वित्तवर्षे २०२४-२५ मध्ये भवति। पशुपालन- उपक्षेत्रस्य वृद्धि-दरः २०२४-२५ तमे वर्षे ५२ प्रतिशतं यावत् वर्धते इति अनुमानितम् अस्ति।

विनिर्माणक्षेत्रे ७.१ प्रतिशतं वृद्धिः भविष्यति इति अनुमानितम्

राज्यस्य अर्थव्यवस्थां वर्धयितुं हिमाचले अपारं जीविकाक्षमतां स्रष्टुं च औद्योगिकक्षेत्रं महत्त्वपूर्णम् अस्ति। औद्योगिकक्षेत्रस्य कुलं जीवीवीए (खननम्, खदानं च सहितम्) ₹८६,६९५ कोटिः (वर्तमानमूल्येषु) अनुमानितम् अस्ति, यथा २०२४-२०२५ तमस्य वर्षस्य अग्रिम-अनुमानम् २०२४-२५ वित्तवर्षे खननस्य खदानस्य च योगदानं ४० प्रतिशतं भवति, यस्मात् २६.१९ प्रतिशतं निर्माणात्, ७.६८ प्रतिशतं निर्माणात्, ५.६६ प्रतिशतं विद्युत्, जलापूर्ति- आदि- उपयोगितासेवाभ्यः च भवति। राज्ये औद्योगिकक्षेत्रस्य जीएसवीए २०२४-२५ वित्तवर्षे ८.१ प्रतिशतं वर्धते इति अपेक्षा अस्ति। तस्मिन् एव काले राष्ट्रियस्तरस्य औद्योगिकक्षेत्रस्य जीवीए नित्यमूल्येषु ६.५ प्रतिशतं वर्धितः अस्ति। वित्तवर्षे २०२४-२५ मध्ये विनिर्माणक्षेत्रे ७.१ प्रतिशतं वृद्धिः भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति यत् उद्योगक्षेत्रे तृतीया सर्वोच्चवृद्धिः अस्ति। सङ्घटित- असङ्घटितक्षेत्रयोः आयं वर्धयितुं राज्यस्य आधारभूतसंरचनायाः विकासाय च निर्माण-उपक्षेत्रस्य विकासः महत्त्वपूर्णः अस्ति। निर्माणक्षेत्रस्य विकासस्य दरः उद्योगक्षेत्रे द्वितीयस्थाने अस्ति, यस्य वित्तीयवर्षे २०२४-२५ मध्ये ९.४ प्रतिशतं सर्वाधिकं वृद्धिदरः इति अनुमानितम् अस्ति।

हिमाचल प्रदेश सरकार
आर्थिक सर्वेक्षण
2024-25

आर्थिक एवं सांख्यिकी विभाग
हिमाचल प्रदेश

पर्यटकानां संख्यायां वृद्धिः भवति

हिमाचलप्रदेशस्य सकलराज्यघरेलुउत्पादे (GSDP) पर्यटन-उद्योगस्य योगदानं ७.७८ प्रतिशतं भवति। आतिथ्यं, परिवहनं, हस्तशिल्पं इत्यादिभिः सम्बद्धैः उद्योगैः सम्बद्धैः क्रियाकलापैः चालितम् अस्ति। पर्यटकानाम् आगमनं गन्तव्यविशेषं पर्यटनयाचनायाः मुख्यसूचकेसु अन्यतमम् अस्ति। कोविड-१९ विभीषिकायाः पश्चात् २०२० तमे वर्षे ३२.१३ लक्षं यावत् घरेलुपर्यटकानाम् आगमनं २०२१ तमे वर्षे ५६.३७ लक्षं, २०२२ तमे वर्षे १५०.९९ लक्षं, २०२३ तमे वर्षे १६०.०५ लक्षं च २०२४ तमे वर्षे पूर्णतया १८१.२४ यावत् भविष्यति इति अनुमानितम् अस्ति। एतेन ज्ञायते यत् पर्यटकानाम् आगमनं विभीषिकायाः पूर्वस्तरं प्राप्नोति।

ऊर्जाक्षेत्रम्

राज्यस्य अनेकाः जलविद्युत्परियोजनाः सन्ति ये तस्याः नद्यः ऊर्जां सदुपयोगं कुर्वन्ति, क्षेत्रस्य विद्युतापूर्ती च महत्त्वपूर्णं योगदानं ददति। हिमाचलप्रदेशे विशालानि जलविद्युत्संसाधनानि सन्ति, राज्यस्य पञ्चसु सदावार्षिकी नदी- उपत्यकासु विविधजलविद्युत्परियोजनानां निर्माणेन २४,००० मेगावाट जलविद्युत् उत्पादनस्य क्षमता वर्तते यत् राष्ट्रियक्षमतायाः प्रायः २५ प्रतिशतं भवति राज्यस्य कुलजलविद्युत्क्षमतायाः मध्ये एतावता ११.२९० मेगावाट क्षमतायाः उपयोगः कृतः।

मुद्रास्फीतिदरम् अपेक्षाकृतरूपेण स्थिरम्

हिमाचलप्रदेशस्य सन्दर्भे मुद्रास्फीतिदरम् अपेक्षाकृतरूपेण स्थिरम् एव वर्तते। मुद्रास्फीतिः २०२३-२४ वित्तवर्षे ५.० प्रतिशतात् २०२४-२५ वित्तवर्षे ४.२ प्रतिशतं यावत् न्यूनीकृता। अस्मिन् एव काले ग्रामीण-मुद्रास्फीतिः ५.१ प्रतिशतात् ४.४ प्रतिशतं यावत् न्यूनीभूता, नगरीय- मुद्रास्फीतिः च ४.७ प्रतिशतात् ३.३ प्रतिशतं यावत् न्यूनीभूता अस्ति।

सामाजिक-सेवाः

स्वास्थ्य- परिवार- कल्याण- विभागेन स्वास्थ्य-सुविधानां सुस्थापितजालस्य उपस्थित्या चिकित्सा-निवारक- पुनर्वाससेवाः प्रदातुं व्यवस्थितः दृष्टिकोणः स्वीकृतः यस्मिन् ११५ नागरिक- चिकित्सालयाः, १०६ सामुदायिक- स्वास्थ्य- केन्द्राणि, ५८५ प्राथमिक-स्वास्थ्यकेन्द्राणि, २४ ईएसआई- नागरिक- औषधालयाः, २,११४ स्वास्थ्य-उपकेन्द्राणि च सन्ति राज्यस्य अन्तः बहिश्च राज्यस्य जनानां कृते यात्रिकपरिवहनसेवाः हिमाचलपथपरिवहननिगमेन प्रदाताः सन्ति। यत्र ३०७९ बसयानानां, ११० विद्युत्, ३८ टैक्सी, ५० विद्युत् टैक्सी, १२ टेम्पो यात्रिकाणां च समूहाः सन्ति।

जीविका, श्रमिकजनसंख्यानुपातः समीपस्थराज्यानाम् अपेक्षया उत्तमः

आवधिकश्रमबलसर्वेक्षणस्य २०२३-२४ इत्यस्य अनुसारं सर्वेषाम् आयुनां कृते हिमाचलप्रदेशस्य एलएफपीआर (६०.५), उत्तराखण्डस्य (४६.२), पञ्जाबस्य (४३.७), हरियाणायाः (३७.४) तथा सम्पूर्णभारतस्य (४५.१) अपेक्षया अधिकः अस्ति। श्रमिकजनसंख्या अनुपातः (WPR) कुलजनसंख्यायाः प्रति नियोजितव्यक्तिनां/नियोक्तुं इच्छुकानाम् प्रतिशतरूपेण परिभाषितः अस्ति। सर्वेषु आयुवर्गेषु २०२३-२४ मध्ये हिमाचलप्रदेशस्य डब्ल्यूपीआर उत्तराखण्डस्य (४४.२), पञ्जाबप्रान्तस्य (४१.३), हरियाणायाः (३६.१), अखिलभारतस्य (४३.७) च अपेक्षया उत्तमः अस्ति।

हिमाचलप्रदेशस्य लघ्वीकाश्यां मण्ड्यां होलीमहोत्सवः उत्सवभावेन समाचरितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मानाभः, लघ्वीकाशी मण्डी। रियासतकालतः प्रवृत्तायाः परम्परायाः पालनं कृत्वा लघ्वीकाश्यां मण्ड्यां होली महोत्सवः उल्लासपूर्वकं संवृतः। सेरी मञ्चे प्रतिवर्षवत् अस्मिन् वर्षेऽपि जनाः सामूहिकरूपेण अनेन उत्सवेन आनन्दिताः। प्रातः दशवादनतः मध्याह्न-द्विवादनपर्यन्तं हिन्दी, पञ्जाबी, पहाड़ी गीतानां माधुर्येण नृत्वा नगरवासिनः डीजे-स्वरेण होली-महोत्सवं समाचरन्। स्थानीय-अवकाशदिने सर्वे सर्वकारीयाः कार्यालयाः पिहिताः आसन्, येन जनाः आदिवसं होली-महोत्सवस्य सुखं उपभोगवन्तः। नगरस्य कृतिका, कामिनी, राहुल, चमन, शिवांस इत्येते अकथयन् यत् मण्डी-होली-महोत्सवस्य प्रतीक्षा वर्षपर्यन्तं ते कुर्वन्ति, यतः अयं परम्परा-सामूहिक-उल्लासस्य अनन्यः संयोगः अस्ति। गृहमण्डलेषु अपि जनाः डीजे स्वरेण उत्सवमाचरन्। अस्य वर्षे सामूहिक-महोत्सवस्य विस्तारः विशिष्टः दृष्टः। विशेष-डीजे-व्यवस्थाः कृता, याभिः जनाः पूर्णरूपेण आनन्दमविन्दन्। प्रातः दशवादनतः एव लोकाः

आगच्छन्, अपराह्णे त्रिवादनपर्यन्तं उत्सवस्य महिमा प्रसारितः।
पुलिसबलं सज्जं, चौहटायाम् जनसमूहस्य संकुलः

होलिकापर्वणः निमित्तं सेरीमञ्चे चौहटायाम् च विशालः जनसमूहः एकत्रितोऽभवत्। चौहटायाम् सीमायां स्थितिः एवं अभवत् यत् किञ्चित् अपि स्थानं न लभ्यते। अस्मिन् समये पुलिसारक्षकाः सम्पूर्णरूपेण सज्जाः आसन्। लोकाः स्वपरिवार-सहितम् होली-महोत्सवे सम्मिलिताः। महिलाः अपि सेरी-मञ्च-समीपे गांधी-चतुष्पथः समीपस्थे क्षेत्रे होली-उत्सवस्य आनन्दं प्राप्तवन्तः। परस्परं गुलालेन आच्छाद्य होली-शुभांशंसा अपि समर्पिताः।

युनाम् उत्साहः, उत्तरीयवस्त्राणि वायौ उत्तोलितानि

युनां मध्ये होली-महोत्सवं प्रति उत्साहः अतीव दृष्टः। डीजे-स्वरेण नृत्यन्तः युनः स्ववस्त्राणि अवतार्य वायौ उत्तोलितवन्तः, मित्राणां स्कन्धेषु स्थित्वा आनन्दं चक्रुः। केचित् जनाः एतत् आचरणम् अनुचितम् इति अपि न्यगृह्णन्। तथापि होलीवर्णेषु निमग्नाः युनः अत्यन्तम् उल्लासिताः आसन्। शिशवः अपि युवतयः च स्वैरं नृत्यन्तः दृश्यन्ते।

राजदेवता-माधोरायमन्दिरे गुलालार्पणं, परम्परायाः निर्वहणम्

नगरवासिनः राज-देवता-माधो-राय-मन्दिरे गताः, श्रीकृष्णस्य प्रतिमायै गुलालम् अर्पितवन्तः। परम्परानुसारं, राज-देवतायै गुलालम् अर्पयित्वा एव होली सम्पूर्णा भवति। एतां परम्परां निर्वहणाय अनेके श्रद्धालवः मन्दिरे सम्मिलिताः, महोत्सवस्य भागं च स्वीकृतवन्तः।

गृहमन्त्री अमितशाहः गुजरातस्य गान्धीनगरे -कोटिरूप्यकाणां -परियोजनानां उद्घाटनं शिलान्यासं च कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ताः। केन्द्रीय-गृहमन्त्री अमितशाहः स्वलोकसभा-क्षेत्रे गुजरातस्य गान्धीनगरे षट् चत्वारिंशदधिककैक-शत-कोटिरूप्यकाणां विभिन्नविकास-परियोजनानां दृश्यव्य-परान्तर्जालीय-माध्यमेन उद्घाटनं शिलान्यासं च कृतवान्। एतासु परियोजनासु रेल-मार्ग-स्वास्थ्यसेवाः सम्मिलिताः सन्ति। गुजरातराज्यस्य परिवर्तनशील-विकासस्य उल्लेखं कुर्वन् श्रीशाहः अवदत् यत् राज्ये परिवहनोर्जा क्षेत्रयोः महती प्रगतिः जाता। असौ साणन्द-नगरे पञ्च-शत-चिकित्सकीय-शय्यायुक्तस्य चिकित्सालयस्य, गान्धीनगरे नूतनस्य नागरिक-चिकित्सालयस्य च स्थापनायाः घोषणाम् अकरोत्।

सूचनासङ्ग्रहस्य नाम्ना सर्वकारः सदनं भ्रामयति- जयरामठाकुरः

हिमसंस्कृतवार्ताः - शिमला।

मीडियाप्रतिनिधिभिः सह वार्तालापं कुर्वन् विपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् सर्वकारे सर्वत्र अराजकता वर्तते। यस्य उत्तरं सर्वकारः न ददाति। अधुना सदनं सूचनां याचयित्वा अपि सर्वकारः मूषा वदति। सूचनासङ्ग्रहस्य नाम्ना सर्वकारः अपि सदनं भ्रामयति। निर्वाचनकाले काङ्गड़ा सहकारीवित्तकोषेण केवलं देहराविधानसभायां महिलामण्डलेभ्यः बहु धनं दत्तम्। यदा भवान् स्वसूचनाः विधानसभासदस्याय ददाति तदा सर्वकारेण तस्याः सूचनायाः संज्ञानं न कृत्वा तस्मिन् विषये प्रश्नाः उत्थापिताः भवन्ति। निर्वाचनप्रक्रिया प्रचलति स्म तस्मिन् एव काले एकेन एव विधानसभाक्षेत्रस्य महिलामण्डलेभ्यः कथं धनं दत्तम्। काङ्गड़ावित्तकोषेण स्वस्य अधिकारक्षेत्रे अन्येषु स्थानेषु अपि एतादृशी सुविधा प्रदत्ता वा ? अन्यक्षेत्रस्य जनानां कृते एषा सुविधा दत्ता वा ? अस्य विषयस्य गम्भीरतापूर्वकं अन्वेषणं करणीयम्। एतद् सामान्यं प्रकरणं नास्ति। एतत् सर्वकारेण निष्पक्षतया अन्वेषणं कर्तव्यम्। जयराम ठाकुरः अवदत् यत् एतत् पूर्वं कदापि न अभवत्। सङ्गणके यत् दत्तांशं वर्तते तस्य संग्रहणार्थं कियत् समयः भवति? आश्चर्यं यत् एते आकङ्क्षाः कदा आगमिष्यन्ति इति सर्वकारः अपि न वदति। किं एतानि विवरणानि एतावन्तः गोपनीयाः सन्ति यत् सर्वकारः तान् विधानसभायाः उत्पीठिकायाः उपरि स्थापयितुं न शक्नोति? अथवा अस्मिन् विषये किमपि भ्रष्टाचारस्य शङ्कया सर्वकारः अधुना सत्यं गोपयति वा? अत्र सर्वकारस्य अभिप्रायस्य विषये समग्रः विषयः अस्ति। अस्माकं दलस्य विधायकः स्वस्रोताभ्यां अस्य विषये सूचनां प्राप्तवान् अस्ति। यत् अतीव गम्भीरम् अस्ति। सर्वकारेण अस्य विषयस्य गम्भीरतापूर्वकं अन्वेषणं कर्तव्यम्। एतद् प्रकरणम् अधुना एव प्रकाशं प्राप्तवान् अस्ति, अयं विषयः अत्र न स्थगयिष्यति।

MC Dharamshala: सर्वकारस्य साहाय्येन पूर्णा भविष्यति ३३३ कोटिरूप्यकाणां परियोजना

हिमसंस्कृतवार्ता:- धर्मशाला। धर्मशालानगरनिगमस्य पेयजलपरियोजनायाः विस्ताराय, सम्पूर्णे क्षेत्रे सीवरेजव्यवस्थायाः आधुनिकरीत्या सुचारुरूपेण संचालनाय ३३३ कोटिरूप्यकाणां योजना कृता अस्ति। नगरनिगमः धर्मशाला जलशक्तिविभागस्य धर्मशालायाः सहयोगेन परियोजना-प्रतिवेदनं सज्जीकृतवान् अस्ति। अधुना नगरनिगमः धर्मशाला उक्तं परियोजनाप्रतिवेदनं राज्यसर्वकाराय प्रेषितवान्, यस्मिन् विश्ववित्तकोषात् बजटस्य कृते धनं प्राप्तुं योजनायाः कार्यं प्रचलति। उपर्युक्तप्रस्तावस्य अनुमोदनानन्तरं धर्मशालानगरनिगमस्य विलीनक्षेत्रं यत् अष्टवर्षेभ्यः सीवरेजसुविधायाः वंचितं वर्तते तत् अपि नगरीयसुविधाभिः सह सम्बद्धं भविष्यति। न केवलम् एतत्, नित्यं वर्धमानस्य नगरे जलस्य सुचारुतया आपूर्तिः अपि विस्तृता योजना कृता। परन्तु अस्मात् पूर्वं नगरनिगमधर्मशालायाः प्रारम्भिकपदे २०१६ तमे वर्षे सीवरेजव्यवस्थायाः कृते १०१ कोटिरूप्यकाणां प्रतिवेदनं निर्मितम् आसीत्। तदनन्तरम् उक्तयोजना 110 कोटिरूप्यकाणां सज्जीकृत्य प्रेषिता, परन्तु अद्यावधि सा सम्पन्ना न जाता। एतादृशे परिदृश्ये वर्तमानस्थितिं दृष्ट्वा नूतनक्षेत्रसहितस्य सम्पूर्णधर्मशालायाः अत्याधुनिक-सीवरेज-व्यवस्थानिर्माणार्थं परियोजनाप्रतिवेदनं निर्मितम्। योजनायाः अनुमोदनमात्रेण राज्यसर्वकारः विश्ववित्तकोषेण सह धनार्थं वार्तालापं करिष्यति येन नूतनक्षेत्राणि सीवरेजसुविधाभिः सह सम्बद्धं कर्तुं कार्यम् आरभ्यतुं शक्यते।

सामाजिकसौहार्दस्योत्सवः - होलिकोत्सवः

डॉ. रणजीतकुमारतिवारी, दर्शनसंकायाध्यक्षः,

कृ.भा.वि.सं.पु.अ.विश्वविद्यालयः नलबारी, असम
भारतीयसंस्कृतौ उत्सवानां विशिष्टं स्थानं वर्तते, येन न केवलम् अस्माकं परम्परायाः सजीवाभिव्यक्तयः अपितु समाजसम्बद्धाः दृढाः सेतव अपि सन्ति । एतेषु उत्सवेषु होली एक उत्सवः अस्ति यः रङ्ग-अबीरेत्यादिभिः समाजे प्रेम-सौहार्दयोश्च भावं दृढीकरोति । फाल्गुनमासस्य पूर्णिमादिने आचरितोऽयमुत्सवः न केवलं ऋतुपरिवर्तनस्य सूचकः, अपितु सामाजिकैकतायाः, अशुभशक्तेरुपरि शुभस्य विजयस्य, मानवसम्बन्धेषु माधुर्यस्य च उत्सवोऽपि अस्ति । होली-उत्सवः केवलं रङ्गमात्रे एव सीमितो नास्ति, अपितु भारतीयसमाजस्य सामाजिकसौहार्दं समन्वयं च प्रवर्धयितुं महत्त्वपूर्णं माध्यमोऽपि अस्ति । हिन्दुधर्मे समाजे भ्रातृत्वस्य, समानतायाः च भावं सुदृढं कर्तुमस्योत्सवस्य व्यवस्था कृता अस्ति । अस्मिन् दिने सर्वे जनाः जाति-वर्ग-वय-लिङ्ग-विवेकं विस्मृत्य परस्परं रङ्गक्रीडनं कुर्वन्ति, परस्परं प्रेम्णा आलिङ्गयन्ति च । अयमुत्सवः अस्मभ्यं सन्देशं ददाति यत् समाजे ऐक्यं सौहार्दं चावश्यकम्, येन वयं सर्वे मिलित्वा शान्तिपूर्णं सौहार्दपूर्णं च जीवनमतिवाहयितुं सक्षमाः भवामः । होलीउत्सवो न केवलं धार्मिक अपितु सामाजिक-सांस्कृतिक-चेतनायाः प्रतीकस्वरूपोऽपि विद्यते । अयमुत्सवः अस्मान् अस्माकं परम्पराभिः मूल्यैः च सह सम्बद्धं करोति, समाजे भ्रातृत्वस्य भावं च प्रोत्साहयति । अस्मिन्नवसरे जनाः पुरातनं विद्वेषं विस्मृत्य मङ्गलभावं चारम्भं कुर्वन्ति, येन पारिवारिक-सामाजिकसम्बन्धेषु नूतना ऊर्जा प्रविष्टा भवति । अत एव होली 'मेलनोत्सवः' इत्यपि कथ्यते, यतो हि समाजस्य सर्वान् वर्गान् एकत्रीकरोति । सामाजिकसौहार्दस्य प्रतीकः होलीपर्व समाजे प्रचलितभेदभावं सीमानं च अपसार्य समानतायाः भावं प्रसारयति । अस्मिन् दिने समाजस्य सर्वे धनिक-निधन-उच्च-निम्न-स्त्री-पुरुषाः सर्वान् भेदान् विस्मृत्य परस्परं रङ्गक्रीडां कुर्वन्तीति । अयमुत्सवः समाजे सामूहिकतावादस्य समानतायाश्च सन्देशं ददाति तथा च एतादृशं वातावरणं निर्माति यस्मिन् सर्वेषां जनानां परस्परं स्नेहस्य, स्वत्वस्य च सौहार्दभावः जागर्ति ।

परस्परसम्बन्धस्य मधुरता- होलीपर्व मनसः कटुतां दूरीकृत्य हृदयस्य माधुर्यं प्रकाशयति । पुरातनवैमनस्यं विस्मृत्य जनाः प्रेम्णा परस्परं आलिङ्गयन्ति, येन समाजे सद्भावः सृज्यते । उत्सवोऽयं सामाजिकजीवने नवस्फूर्तिं जनयति, सम्बन्धेषु नूतनं आयामं च ददाति । सामूहिकता एवं सहयोगभावना- हिन्दुधर्मे सामाजिकसौहार्दस्य समन्वयस्य च प्रतीकरूपेण होली स्थापिता अस्ति । एतादृशोऽयमुत्सवः वर्तते यत्र सर्वे सामाजिकाः मिलित्वा अस्य सज्जतां कुर्वन्ति - होलिकादहनस्य सामग्रीसङ्ग्रहं कुर्वन्ति, सामूहिकरूपेण लोकगीतानि गायन्ति, परस्परं रङ्गोत्सवं कुर्वन्ति । एषा सहभागिता समाजे सहकार्येण, ऐन, सह-अस्तित्वस्य च भावनां सुदृढी करोति । अशुभस्य उपरि शुभस्य विजयः- होलीपर्वणः ऐतिहासिकः पौराणिकः च सन्दर्भः अशुभस्य उपरि शुभस्य विजयस्य प्रतीकः अस्ति । प्रह्लादस्य भक्तेः, हिरण्यकशिपोः अहङ्कारस्य, होलिका दहनस्य च विनाशस्य कथा सिद्ध्यति यत् अधार्मिकाः यावन्तोऽपि शक्तिशालिनः स्युः, अन्ततः सत्य-धर्मयोश्च विजयः निश्चितरूपेण भवति । एष सन्देशः समाजं नैतिकमूल्यानां रक्षणाय अन्यायविरुद्धं युद्धाय च प्रेरयति सांस्कृतिकचेतनावहकः- होली केवलमुत्सव एव नास्ति, अपितु अस्माकं सांस्कृतिकचेतनायाः अभिन्नः भागः अस्ति । हिन्दुधर्मे सामाजिकसौहार्दं समन्वयं च प्रवर्धयितुं तस्य उपयोगः कृतोऽस्ति । अस्मिन्नवसरे गीतानि, फाग-धमर-होरी-लोकगीतानि भारतीयलोकसंस्कृतेः सजीवध्वनयः सन्ति । अयमुत्सवः नृत्य-संगीत-काव्य-परम्पराद्वारा अस्माकं सांस्कृतिकपरम्परां संवर्धयति च । होली-पर्वणः लोककथाः च अस्मान् ऐतिहासिकसांस्कृतिकमूल्यबोधेन सह योजयति, अस्माकं संस्कृतिं च समृद्धयति । रागाणाम् एषा अभिव्यक्तिः न केवलमस्माकं जीवने आनन्दं जनयति अपितु अस्माकं सांस्कृतिकपरम्परां रक्षणाय, प्रचाराय च साहाय्यं करोति । राष्ट्रियैकता - होली-उत्सवे विभिन्नधर्म-जाति-वर्गयोः मध्ये अभेदं संस्थाप्य 'वसुधैव कुटुम्बकम्', 'यत्र विश्वं भवत्येकनीडम्' 'सर्वे भवन्तु सुखिनः' इति भावनां मूर्तरूपं ददाति । उत्सवोऽयं विविधतायां राष्ट्रस्य ऐक्यं प्रतिबिम्बयति, सर्वेषां कृते हर्षोल्लासे समानरूपेण भागं ग्रहीतुमवसरं प्रदाति । आधुनिकसमाजे होलीपर्वणः प्रासंगिकताः अद्यतन-व्यस्त-विषादपूर्ण-जीवने होलिकायाः महत्त्वमप्यधिकं वर्तते । एष उत्सवः जनान् स्वव्यस्तजीवनात् समयं स्वीकृत्य परिवारेण समाजेन च सह सम्बद्धतां प्राप्तुं प्रेरयति । हिन्दुधर्मे समाजे सामञ्जस्यं समन्वयं च स्थापयितुमस्योत्सवस्य व्यवस्था कृता अस्ति, येन समाजे भेदभावः नष्टः भवति, भ्रातृत्वं च वर्धते । होली अस्मान् शिक्षयति यत् सामाजिकजीवने सद्भावेन सहकार्येण च यथार्थसुखं प्राप्यते । अद्यतनकुटिलसामाजिकपरिदृश्ये होलिकायाः महत्त्वं आधुनिके प्रासंगिकं भवति, यो अस्मान् भेदभावान् विनश्य समतामूलकसमाजं प्रति प्रेरयति । समाजस्य सर्वेषु वर्गेषु सद्भावः सामाजिकैक्यं च सुदृढं भवितुमर्हति इति संकल्पेन अस्माभिः होली-उत्सवः आयोजयितव्यः

होलीपर्वः

हिमसंस्कृतवार्ता:-डॉ नरेन्द्रराणा सिरमौरः ।

अद्य सम्पूर्णदिने विदेशे च होलीपर्वः मान्यते । आदौ हिमसंस्कृतवार्तापरिवारपक्षतः समेषां कृते होलीपर्वणः हार्दिक्यः शुभकामनाः । होलीपर्वः वर्णानाम् उत्सवः अस्ति । अयं भारतस्य प्रमुखः प्रसिद्धः च उत्सवः अस्ति, यः अद्यत्वे सम्पूर्णं विश्वे आचर्यते । अयम् उत्सवः वर्णपर्वः इति नाम्ना परम्परागतरूपेण द्वौ दिवसौ आचर्यते । मुख्यतया भारते नेपाले च अयम् उत्सवः आचर्यते । अन्येषु बहुषु देशेषु अपि अयम् उत्सवः हर्षोल्लासेन आचर्यते यत्र अल्पसंख्यकाः हिन्दूजनाः निवसन्ति । होलीपर्वस्यदिने जनाः पुरातनां कटुतां विस्मृत्य आलिङ्गनं कृत्वा पुनः मित्रतां प्राप्नुवन्ति इति विश्वासः अस्ति । परस्परं वर्णयितुं गीतनृत्यादि उल्लासः मध्याह्नपर्यन्तं प्रचलति । तदनन्तरं स्नानविश्रामं कृत्वा नववस्त्रं धारयित्वा सायंकाले जनाः परस्परं गृहं गत्वा आलिङ्गनं कृत्वा मिष्टान्नं भोजयन्ति । होलीपर्वः भारतस्य अतीव प्राचीनः उत्सवः अस्ति यः होली, होलिका च इति नाम्ना आचर्यते स्म । वसन्तर्तौ उत्साहेन आचर्यते इति कारणतः वसन्तोत्सवः काममहोत्सवः च इति अपि कथ्यते ।

प्रह्लादस्य कथा-

अनेकाः कथाः होलीपर्वणा सह सम्बद्धाः सन्ति । तेषु प्रह्लादस्य कथा प्रसिद्धा वर्तते । प्राचीनकाले हिरण्यकशिपुः नाम अतीव शक्तिशाली राक्षसः आसीत् । बलस्य अहंकारेण सः आत्मानम् ईश्वरं मन्यते स्म । सः स्वराज्ये ईश्वरस्य नामग्रहणं प्रतिषिद्धवान् आसीत् । हिरण्यकशिपोः पुत्रः प्रह्लादः ईश्वरभक्तः आसीत् । प्रह्लादस्य ईश्वरभक्त्या क्रुद्धः हिरण्यकशिपुः तस्मै अनेकानि कठोरदण्डानि दत्तवान्, परन्तु सः ईश्वरभक्तिमार्गं न त्यक्तवान् । हिरण्यकशिपुभगिन्याः होलिकायाः वरः आसीत् यत् सा अग्निना भक्षितुं न शक्नोति । हिरण्यकशिपुः आज्ञापयत् यत् होलिकां प्रह्लादं अङ्के कृत्वा अग्नौ उपविशतु । अग्नौ उपविश्य होलिका दग्धा अभवत्, परन्तु प्रह्लादः जीवितः अभवत् । अस्मिन् दिने ईश्वरभक्तप्रह्लादस्य स्मृतौ होली प्रज्वलिता भवति । प्रतीकात्मकरूपेण प्रह्लादस्य अर्थः आनन्दः इति अपि मन्यते । वैरस्य, उत्पीडनस्य च प्रतीकं होलिका (अग्निदारा) दहति, प्रेम-आनन्दस्य च प्रतीकं प्रह्लादः (आनन्दः) अक्षुण्णः एव तिष्ठति ।

"लौकिकन्यायकोशः"

"घटप्रदीपन्यायः"

{१} घट स्थापितस्य दीपस्य प्रकाशः उपरि अधः अन्तः सर्वत्र भवति । कस्यचन प्रसिद्धविमुखस्य सज्जनस्य ज्ञानप्रकाशः सर्वत्र प्रसरति ।
{२} घटे स्थापितस्य दीपस्य प्रकाशः घटस्यैव अन्तः भवतीति सादृश्येन मनुष्यस्य स्थितिवशात् प्रकाशः मर्यादितो भवतीत्यपि अस्यार्थः ।

-डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्

MC Dharamshala:

परियोजनायाः कृते वयं विश्वबैङ्कात् धनं गृहीमः

नगरनिगमस्य महापौर नीनु शर्मा तथा पूर्वमहापौरः देवेन्द्रसिंह जगगी इत्यनेन उक्तं यत् एमसी इत्यनेन जलशक्तिविभागस्य सहकार्यं कृत्वा सम्पूर्णस्य धर्मशालानगरस्य पेयजलपरियोजनानां विस्तारस्य, सीवरेजसुविधायाः च कृते ३३३ कोटिरूप्यकाणां परियोजनाप्रतिवेदनं निर्मितम् अस्ति, यस्याः

अनुमोदनार्थं राज्यसर्वकाराय प्रेषितम् अस्ति, यस्य कृते सर्वकारः विश्वबैङ्कात् धनं गृहीयात् ।
सर्वकारस्य अनुमोदनस्य प्रतीक्षा
धर्मशाला नगरनिगमस्य सङ्घटनेन अष्टवर्षपूर्वं दाड़ी, बड़ोल, खनियारा, सिद्धपुर, सिधबाड़ी, कण्ड, सकोह इत्येतानि क्षेत्राणि समाविष्टानि अभवन् । अत्रत्याः निवासिनः अपि नगरीयसुविधाः प्राप्नुवन्ति इति सुनिश्चित्य सम्यक् सीवरेज-व्यवस्थायोजना निर्माय अनुमोदनार्थं प्रेषिता । इदानीं द्रष्टव्यं यत् कदा सर्वकारः योजनायाः कृते हरितसंकेतं ददाति, तदनन्तरं राज्यसर्वकारेण विश्वबैङ्कात् धनं प्राप्तुं प्रयत्नाः भविष्यन्ति ।